

KöBö. Csoport (Pécs), *Vélemény*: Szalai Ádám egy elsöre furcsa, de felettébb érdekes módját választotta annak, hogy tanítványai saját gondolataikról, a világhoz való viszonyaikról meséljenek. A gyerekek először saját szavaikkal kezdik elmondani bajukat, mindenki szóhoz jut, majd élő zongorajátékkal elválasztott mesékben kezdenek fogalmazni. Előkerül Piroska, A köleves, Jancsi és Juliska, A farkas és a három kismalac, de egyiket sem fejezzük be, csak belekapunk, egymás szájából kapjuk ki a szavakat, mindenki véleményt akar mondani. Mivel a mesék kommentár nélkül maradnak, nagyon óvatosan kell bánni velük. Az egyes meséknek pontos mondanivalója, tanulsága van, a szereplők beazonosíthatók a társadalom figuráival, fontos tudni, ki kivel, hogy biztosan, jól használhassuk a történeteket, hogy azt mondják, amit mi akarunk általuk közölni.

Még veszélyesebb vállalás a Vörösmarty Diákszínpad (Kápolnásnyék) *A Legyek ura* feldolgozása: dr. Kotonáné Kutai Erika diákjai fegyelmelmezen, pontosan valósítják meg a játékot, azonban maga a feldolgozás sok helyütt komoly hiányokkal küzd. A regényben igen sok súlyos esemény, hosszú idő, elmérgesedett, kétségbeesett helyzet vezet oda, hogy megtörténjen az első gyilkosság. Onnan aztán, mint a lavina, peregnek az események. Amennyiben ezt a pillanatot nem készítjük elő, úgy csak egy képeskönyv marad, ráadásul, ha mindezt a nyílt színen imitálva tesszük, még csak a súlya sem lesz meg. A nézőt elborzasztja csupán a történet, de nem rendíti meg, igazából nem gondolkodtatja el, vagyis a mű nem valósítja meg rendeltetését.

Az előadások sorát Hodován Péternek a Kincskeresőkkel (Dusnok) színpadra állított, és saját zenei kíséretével segített *A rátóti csikótójtás*-feldolgozása zárta. Egy aprócska tők, felmutatva, a színpad közepén, asszociációs játékok, triplázott mesélő, szórakoztató játék. Majd a dusnokiak főpoénjaként előkerül ennek a mesének a legfontosabb kelléke: a TÖK. Egy valóban óriási, több gyerek által a terem végéből előre görgetett óriástök. Megteremti a játék alapját, a probléma maga ott van előttünk, megkerülhetetlenül. Remek ötlet a pletykás asszonyokkal erősíteni a történés hihetetlen bugyutaságát. A varázslat a végéről hiányzott ezen a helyszínen, hiszen a töknek a végén el kellene tűnni, hogy valódi legyen a meglepődés. A gyerekek élvezték, értették a játékot, a humort komolyan véve fogalmazták meg, így még erőteljesebbek lettek a történet és a szöveg poénjai.

Dolmány Mária

A regionális találkozók szervező munkatársaink, és a rendezvények helyszínei

Csizmazia Ferencné (Dél-dunántúli Regionális Találkozó, Szekszárd)

Gergye Rezső (Észak-dunántúli Regionális Találkozó, Vasvár)

Gila Gabriella (Délkelet-magyarországi Regionális Találkozó, Szeged)

Jakus Julianna (Közép-magyarországi Regionális Találkozó, Balassagyarmat)

Nánási Sándor (Északkelet-magyarországi Regionális Találkozó, Debrecen)

Sallai Ferenc (Budapest)

Az országosról

Országos Gyermekszínijátsszó Fesztivál

Debrecen, 2013. június 7-8.

Hatodik alkalommal Debrecenben. A város most is jelentős összeget szánt az országosra – nagy öröm, és jelentős könnyebbség a mi szervezőinknek. A város pénzt ad a rendezvényhez. A mindenkori (esetenként jelentős) változások ellenére egy sor elemében bejáratottnak mondható az ügymenet. Ha Debrecen vállalta a fesztivált, akkor az lesz. Ettől persze a halálfélelem ül ki időnként az arcokra, de elsősorban nem a rendezvény debreceni része-vállalásai miatt, hanem főként azért, hogy megkapjuk-e, meg tudjuk-e szerezni azt, amit az MDPT-nek kellene hozzátennie. A halálfélelmet említettük már. Enyhébb „tünetek”, amelyek együtt járnak a gyermekszínijátsszó hazai csúcspanelejének szervezésével: hajszálak csomóban hullása, vagy másoknál az ősz hajszálak rohamos gyarapodása, tökéletes kiszolgáltatottság a hivatalok packázásának és hivatalnokok pillanatnyi hangulatának. És a bevethető fegyverek: sokak kapcsolatrendszerének mozgósítása (van-e még valaki, aki ismer olyant, aki mostanában valakinek számít azoknál, akik éppen a pénzt osztják), úri és úriasszonyi praktikák teljes tárházának bevetése, a rugalmasság már egészségtelen fokozatai, a legteljesebb készenlét a mindenkori átszervezésre – és nem soroljuk tovább, bár lenne mit, „van másik”...

Amit sikerült tető alá hozni: 24 hazai és 4 határon túli magyar csoport előadása. Többségében felsősök a résztvevők. Ez jó is, meg nem is. Jó azért, mert vannak felsős csoportok, vagyis ebben az életkorban nem viszi el még őket minden más hatás, és rossz azért, mert ha nincs elég sok jó alsós csoport, akkor pedig mi lesz az utánpótlással. Idén viszonylag kevés az új csoport, új rendező (van azért!). A fesztivál állandó szereplői, vagyis a minden évben az ország legjobbjai között teljesítő alkotók csoportjai mellett most feltűntek olyanok, akik már voltak országosan, csak éppen nem biztos, hogy az utóbbi egy-két évben. „Kultúrpolitika” nincs benne – így jött ki a lépés: nem mindenki képes minden esztendőben olyant hozni, aminek az ország legjobbjai között a helye. Lehet, hogy maguknál az alkotóknál is működik valamiféle személyes, belső „súlyozás”: nem biztos, hogy az előadás mint olyan, a kifelé szóló munka a fontos minden esztendőben. És az is lehet, hogy a sok irányban foglalkoztatott gyerekek és pedagógusai esetében nem minden esztendőben lesz ugyanaz a művészeti ág a legfontosabb. Az is lehet, hogy a személyes muníció, a puszkapor nem elég minden évre: de két-háromévente már összejön a közlési vágy, a mondandó, találatik hozzá forma stb. Mindez együtt hozzájárulhat ahhoz, hogy az egyes esztendőkben kiválóan teljesítő csoportok aztán eltűnnek pár évre. És ez ad némi „rotációt” a gyermekszínház felmenő rendszerű országos találkozója záró eseményének, a fesztiválnak. (Mindez persze távolról sem jelenti azt, hogy ritkábban kellene kiírni a fesztivált, mert az nagy kitolás lenne egyes korcsoportokkal: „te, fiam, ne mehetsz színházba, mert rosszkor születted, tessék máskor jobban időzíteni”!

Idén fordult elő első alkalommal, hogy az országos fesztiválon részt vevő előadások kb. 60%-a esetében a rendezők azt kérték, hogy a felkínált lehetőségek közül a (sokkal) kisebb térben, a debreceni színház stúdiószínpadán játszhassanak.

Nagy dolog ez. És hosszú fejlődéstörténet van e mögött.

Többen és régtől fogva mondjuk azt, hogy van akkora tér, amit át tudnak lelkesíteni a gyerekek, olyan méret és távolság, aminél a színpadi kommunikációból megkezdett-megtanult alapleckék engedik eljutni őket a nézőkhöz, ahol működik „személyiségük kisugárzása”. És van olyan, ahol már nem hatnak, ahol nem megy át az, amit közvetíteni akarnak. Logikus: belül kellene maradni a hatótávolságon.

A gyerekek számára megszokott, belakott tér – a hétköznapi gyakorlatnak megfelelően – a családi otthon és az osztályterem méretével egyezik meg. Jó esetben ez utóbbit is be tudják mozogni, illetve beszélni. A nagyszínpadokat és a több száz fős nézőtereket pedig nem, vagy csak nagyon ritkán. A fentiek alapján nem is kellene, hogy azt kapja feladatul egy gyermekszínház, hogy hasson 30 méterre. Erre egyébként a valóságban – az esetek nagy többségében – nincs is szükség, hiszen nem kell 30 méterre beszélnünk fontos kérdésekről, mélyen átélve... Nos, akkor ültessük már közelebb azt a nézőt! És ha nem fér be mindenki az adott előadásra, akkor az, aki nem, legyen megértő! Várja ki az ismétlést, vagy egy másik előadást!

Márpedig nem fog beférni. És ez az eddigiekhez képest egészen másféle fesztiválszervezési eljárásokat igényel. Kell-e, szabad-e odavinni – a felmenő rendszerű találkozó záró országos fesztivál esetében ez a helyzet – 500 gyereket, amikor egymás ölében ülve is legfeljebb 100 fő zsúfolható be egy kis térbe? Lehet, hogy akkor kettő előadást kellene tartani ezekben a kisebb terekben? Vagy két kisebb térben egyet-egyét? Még onnan is sokan kiszorulnának... Akkor ők mit csináljanak addig?...

Ezzel együtt persze felvethetők más kérdések is, köztük hangsúlyosan a következő: biztos az, hogy az előadásokon kívül valóban csak (a dramatikus elemeket is tartalmazó) tömegprogramok szervezhetők a gyerekeknek egy színházi fesztiválon? Nem egy fesztivál dolga valamiféle színházképzés megoldása, de talán lehetne valamivel szorosabban a „szakmához” tartozó programokat is beépíteni. Ha csak annak a tudásnak adnánk teret, amit a csoportok vezetői magukban és magukkal hoznak, már az is izgalmas találkozásokat teremthetne.

De az is lehet, hogy felnőtteken „túlaggódjunk” ezt a helyzetet: a gyerekek nem szokták ellenezni azt, ha van egy kis pihenő két előadás között. De amikor egymást követően a harmadik vagy negyedik előadásra nem jutnak be, akkor előbb-utóbb megkérdezik maguktól és a szervezőktől is (és a szervezők amúgy is megkérdezik ezt maguktól), hogy miért is vannak itt, és miért ilyen sokan. Mert úgy érzik majd, hogy nem készültek rájuk.

A felnőttek meg tudták oldani idén, Debrecenben ezt a helyzetet: a színházi ügyelő felszólítására működött egyfajta rotáció, „cserélődünk”: aki már bent volt egy vagy két stúdióelőadáson (emberséges és ismételt felszólítások után), az cserélt azokkal, akik kint maradtak. Így természetesen esetleges (nem tervezhető) az, hogy ki mit fog látni... (A kivetítés nem megoldás, ezt tudjuk.)

A fent említett változat, az előadások duplázása (kétszer játszani, amit lehet) nem biztos, hogy minden csoportnál megoldható, bár számolni lehet ezzel a szervezési variánssal is. De valamit segítene azon, hogy ne

legyenek olyan előadások, amelyeket lát 60 fő, és mint a fesztivál nagy (szakmai) sikerét viszi magával (ugye, már aki látta), miközben a döntő többség nem is találkozhatott azzal.

A debreceni országoson csak a zsűri látott mindent...

Mintha az előző esztendőben nem lett volna olyan nagy sikere annak, hogy a kőszínházi világból hívtunk – egyébiránt rangos, köztiszteltetnek örvendő és sokunk számára rokonszenves – kollégákat. Ebben az évben egyesületünk terveiben ettől még ugyanez szerepelt, csak más nevekkal. De amilyen későn dőlt el, hogy lesz valamennyi pénz az országos fesztivál megszervezésére, amilyen későn húzták fel a sorompót, már mindenki máshol volt: rendezett, forgatott, „posztolt” stb. A helyzetet mentendő a Kerekasztal felajánlását fogadta el az elnökség: a színházi nevelési központ vállalta, hogy a szakmai beszélgetések házigazdája lesz. A Kerekasztal alapítója (e sorok írója) mellett a jelenlegi vezetők közül ketten, Lipták Ildikó és Hajós Zsuzsa vett részt a munkában: nézte végig az összes előadást, és készítette elő a szakmai beszélgetés programját. Az biztosra vehető volt, hogy ez a szakmai más lesz, mint az összes előző, hogy jelentős mértékben el fog térni a hagyományoktól (amelyeket persze ezzel a gesztussal senki nem akar minősíteni). És más is lett a szakmai: szó volt minden előadásról, de szó nem volt arról, hogy három ember (bocsánat a zsargonért, azért, ami most jön:) *osztja az észet*. Vagyis szó nem volt arról, hogy három ember mindent tud, a többiek pedig nem, de egyben ők olyanok, akiknek itt mindent meg kell vagy lehet mondani. Ami ehelyett történt: közösségi gyűjtögetés, kisebb csoportok írták össze az egyes előadások kapcsán a kérdéseiket. Ezeket a listákat megkapták a csoportvezetők, és ezekre kértük-vártuk a válaszaikat.

Mindez nem lehetne az egész fesztiválrendszeren való gondolkodástól független. A teljes pénztelenség lassan oda juttatja a magyar gyermekszínházszást, hogy csak a csoportok száma felől indulva is kötelezve vagyunk arra, hogy új szerkezeteket hozzunk létre.

De ezt tesszük huszonkét éve: mindig és egyszerre keressük a megtartás és a megújulás lehetőségeit. Soha nem volt két egyforma országos... Van rá közel fél évünk, a következő kiírás megjelenése előtt, hogy kitaláljuk a pillanatnyilag legjobbat.

Kaposi László

Mire is ez az egész?

Bár nincsenek ebben egyedül, a gyermekszínházszással foglalkozók felől igen nagy volt a csodálkozás és az értetlenség amiatt, hogy a terület kormányzati és pályázati támogatása feltűnően nagyot esett. A találkozók megrendezése sokáig kétséges volt. Informális beszélgetések során magam is találkoztam olyan (színházi) ember megjegyzésével, ami azt magyarázta, hogy miért is nincs szükség a Weöreshez hasonló rendezvényekre: „...butaság kisgyerekekkel színházat csinálni, hiszen az egészből úgysem értenek semmit, ahhoz végképp nem értenek, hogy hogyan kell csinálni. Ráadásul még versenyeztetni is őket abban, amit más kitalált...” (Most néhányan azt hiszik, hogy ezt csak kitaláltam, mert valahogy el kell kezdeni az írást, és ilyen nincs is, de van.)

Lehet, hogy ilyen egyszerű a képlet. Talán így gondolkodnak azok is, akik döntéshozói szerepben vannak: azt hiszik, hogy a gyermekszínház olyan, mint a rossz kőszínház, csak kicsiben.

Az országos találkozón az egyik cél, amit magam elé kitűztem, az volt, hogy próbáljam megérteni, felfedezni az egyes előadások mögött megbúvó, nem hivalkodó, pedagógiai értékeket. Az érdekelt igazán, hogy mi lehet a cél, amit játszó gyerek és drámatanár külön és együtt kitűzött maga elé, és milyen úton halad felé.

Izgattak ezen kívül a tendenciák: melyek azok a jellemző színpadi megoldások, amelyek rendre visszatérnek az előadásokban, mi most a „divat”.

- Csoportos narráció: Jellemzően nagy arányban van jelen az előadásokban a kar, a narrációnak és a reflexiónak nagyszerű eszközeként. E formából egészen kiváló megoldásokat láthattunk vagy tíz előadásban is. A megyei találkozókra több olyan előadás is volt, amelyiknél úgy láttam, hogy a játék leggyengébb pontját jelenti a csoport mint közösség lehetőségeinek kiaknázatlansága, a gyerekek egyéni, kiemelt feladatokkal történő traktálása, melyek a legtöbb esetben túl nagy falatnak bizonyultak a színházszóknak. A csoportos narráció a közösségi színházszás kézenfekvő formája.
- Életjátékok: Szerencsére elég sok életjátékot láttam az országos találkozón. Egy ilyen előadás létrehozásához a csoportvezető-rendezőnek igen komplex képességrendszer birtokában kell lennie (szerkesztési ismeretek és gyakorlat, pszichológiai tudás és képességek, dramaturgiai érzék stb.), de az önkifejezésnek olyan fontos eszközt kapják általa a gyerekek, melyet akár terápiásnak is tekinthetünk. Nem könnyen másolható, ugyanis, ha valaki nem elég felkészült, könnyen belecsúszhat, hogy a gyerekek őszintétlen,

üres frázisokat lődöznek, illetve a játékon az látszik, hogy valójában nem a gyerekeké, hanem arról szól, ahogyan a felnőtt elképzei, hogy a gyerekek milyennek látják a világot. (Ezek az előadások az országosra általában nem jutnak el.)

- Hibrdek: Az írott anyagból való kiindulás, de annak az életjátékok elemeivel való tarkítása. Vannak olyan színházi emberek, akik ezt bűnnek tartják, mert szerintük a színdarabok szent és sérthetetlen művek. Szerintem Shakespeare örült volna, ha tudja, hogy a XXI. században egy csapatnyi kamasz gyerek megtanulhat és megfogalmazhat magáról egy csomó mindent a Sok hűhó kapcsán.
- A Semmi: A Semmi önmagában tendencia. Janne Teller regénye nemcsak a magyarországi irodalmi életet bolygatta meg, hanem a színházi világot is. Gyerek- és diákszínházak, báb- és ifjúsági színházak tartották fontosnak az előző évadban, hogy ehhez a regényhez nyúljanak.

Nagyon érdekes továbbá egy fesztiválon az embereket megfigyelni. Hogy mely csoportok azok, akik azt hiszik, hogy versenyre jöttek. Hogyan ünnepeik magukat és egymást a gyerekek.

És persze a rendezők... A Weöresnek nagy értéke van a szakmában – sok kezdő és tapasztalt rendező is nagyon fontosnak tartja, hogy előadásukat meghívják ide. Nyilván nem ezért csinálják, de több játék pályafutásában igen fontos állomás a megyei, majd a regionális, és esetleg az országos találkozó. Érthető, hiszen nehéz partnert találni, akivel érdemben lehet beszélgetni egy munkadarabról. Örök dilemma, hogy az értékelésnek, megbeszélésnek mi a legjobb módja, mi a leghasznosabb, és a leginkább elviselhető a csoportvezetőknek. Mi (Hajós Zsuzsa, Kaposi László, Lipták Ildikó) ezúttal azt a módját választottuk a szakmai beszélgetésnek, hogy a rendezőket kértük meg arra, hogy kisebb csoportokban tegyenek fel kérdéseket egy-egy előadáshoz kapcsolódóan, majd a válaszokat tárják az egész csoport elé. Persze, az idő – mint mindig – kevés volt. Különböző rendezőtípusokkal találkozhattunk – néhányat említünk ezek közül:

1. Bár tudja, hogy még nem tart ott sem a csoport, sem ő maga, hogy feltétlenül meg kellene mutatnia az eredményeiket, jelentkezik a találkozóra, mert az intézménye rászorítja erre. A bronz minősítésnek is nagyon örülnek, odahaza úgyis azt hiszik, hogy harmadikok lettek. (Hallottam iskolaigazgató által tartott tanévzáró beszédben így interpretálni a bronz oklevelet, és tulajdonképpen számomra ez a minősítések mellett szól – becsülete van.) Több olyan drámapedagógussal találkoztam e kategóriában, akik nagyon nyitottak mások véleményére, és egyik évről a másikra be is építik a javaslatokat a munkájukba.
2. Nagy szüksége van a visszajelzésre, és a különböző színű okleveleket annak mérésére használják, hogy mennyit tudtak fejlődni egyik évről a másikra. A cél az arany...
3. Látszólag érdeklí a zsűri véleménye, de csak akkor, ha az pozitív (ezt a Hajdú-Bihar megyei találkozóról szóló beszámolómban részleteztem – lásd lapunk 16-17. oldalát!).
4. Az országos találkozó örök meghívottjai. Akik miatt sok kritika éri a találkozó szervezőit, és főként a mindenkori zsűrit, hogy előadásaikat akkor is előnyben részesítik, ha a megyei találkozón még nem volt elég jó a játéuk. Azok a nagy szakmai múlttal, tapasztalattal és presztízzsel rendelkező gyermekszínház-szó rendezők, akiknél jelentős az esély arra, hogy június elejére összeáll, beérik a játéuk. És ez így is van az esetek többségében, de nem mindig.
5. És a számomra legkevésbé érthető típus: évről évre jelentkezik a „Weöresre”, ha kap, akkor elfogadja a meghívást az országosra találkozóra, de nem érdeklí a visszajelzés, a szakmai beszélgetéseken nem vesz részt.

Az utóbbi, és sok más (már korábban visszajelzett) tapasztalat miatt is érdemes évről évre újrafogalmazni az Országos Weöres Sándor Gyermekszínház Találkozó célját. Köszönöm, hogy részt vehettem a rendezvényen, a megvalósításhoz gratulálok a szervezőknek!

Lipták Ildikó

A csoportvezetők és a szervezők felelőssége

Bárkinek, aki ma gyerekekkel foglalkozik, tisztában kell lennie azzal, hogy annak a generációnak mutat utakat, mely az ő idős korában törvényeket hoz majd, vállalatokat vezet, célokat tűz ki – nemcsak maga és szűkebb környezete, de talán az egész társadalom elé. Minden fiatal lehetőség a jövőre nézve, ennek tudatában érdemes meggondolni, hogy mit és hogyan igyekszünk velük közösen megérteni a világból.

A színház eleve kitűnő választásnak tűnik, hiszen a felfedezéshez és a megtalált kérdések vagy válaszok megosztásához egyaránt remek eszköztárat kínál, olyat, melynek legtöbb eleme hétköznapi, könnyen elsajátítható, természetes. Személyességre, szubjektivitásra pedig leginkább részleteiben kínál lehetőséget. Számos különböző munkamódszerrel, stílusban vagy ízlésben dolgozunk színházszókkal, azonban valamennyien

közösségi nevelési és alkotási folyamatban veszünk részt a próbák, foglalkozások során. A gyermekszínját-
szók 99%-a nem lesz színművész, így teljesen jogosnak tűnik, hogy ebben a műfajban a produkciókról való
beszélgetésekben elengedhetetlen, sőt, talán a legnagyobb prioritást élvező szempont legyen az, hogy mi
történik a fiatalokkal a próbafolyamat és az előadás során. Milyen témában és mennyire mélyültek el, meglá-
tásaikat, felfedezéseiket milyen energiával, őszinteséggel, lelkesedéssel adják át nézőiknek?

Az idei országos gyermekszínjátzó gála a leginkább sokszínű volt az általam látottak közül műfajban, hoz-
záállásban, módszerekben és ízlésben egyaránt. Számos inspiráló kérdést vetett fel, melyek közül a legtöbb
egy irányba mutat: mi a felelősségünk nekünk, csoportvezetőknek a közösségi alkotómunkában? Hogyan
tehetjük a teljesen nyilvánvaló, járulékos hasznainál (kommunikáció, önismeret, csoportban létezés stb.)
többet elérővé, valódi nevelési folyamattá az előadások létrehozását? Egyáltalán szükség van-e ilyen célokra
minden esetben? A próbafolyamat hasznossága és a produktum minősége között van-e szabályszerű össze-
függés?

Sokszor halljuk egy-egy előadástól való beszélgetésen, hogy azért így lett valami, mert a gyerekek ezt akar-
ták, ez tetszett nekik, beleszerettek. Elsőre úgy tűnhet, hogy nincs mit válaszolni az ilyenfajta érvelésre. Fel-
teszem mégis a kérdést, hogy vajon nem dolgozunk-e folytonosan megkérdőjelezni magunkat és egymást, hogy
minél több szempontból és mélyebben vizsgálhassuk a felmerült témákat? Hogy nem szükséges-e mindig
önreflektivitásra inspirálni tanítványainkat? Dolgunk-e a világ olyan szegmenseit is megismertetni velük,
melyek nem adódnak az értékrendjükből?

El tudok képzelni olyan helyzeteket, amikor az utóbbi kérdésekre nem lehet egyértelműen igennel válaszol-
ni. Van, amikor más nevelési szempontok kell, hogy előtérbe kerüljenek a munkában. Ismerünk például
olyan körülmények között élő fiatalokat, akiknek talán egyetlen esélyük, ha tehetségük révén próbálnak bol-
dogulni. Ilyenkor nyilvánvalóan erre koncentrálunk. Nem ismeretlen az a helyzet sem, amikor egy-egy cso-
port életében eljön a pillanat, hogy a szöveg vagy történet tiszteletben tartása, a szerepek minél hitelesebb
vagy éppen játékosabb megformálása válik a fejlődés irányává, hátrább sorolva a fent említett nevelési célo-
kat. Persze semmiképpen sem felülírva őket. Azzal azonban tisztában kell lennünk, hogy ezeket a döntéseket
a körülmények alapos mérlegelése után a csoportvezetőnek kell meghoznia, s azokért felelősséget kell vál-
lalnia.

Debrecenben vállalható előadásokat láttunk. Minden kritikai észrevételt, hozzászólást ehhez képest lehet és
kell értelmezni. Diák- és gyermekszínjátzó találkozók szervezésében és strukturális újragondolásában szer-
zett többéves tapasztalatom azonban azt a felelősséget rója rám, hogy feltegyek néhány – talán lényegbe vá-
gó – kérdést a 2013-as Országos Weöres Sándor Gyermekszínjátzó Találkozó gálája kapcsán:

- Kifelé szóló, a gyermekszínjátzást a kívülállók számára népszerűsítő vagy belső erősödést, a szakmai-
ság növelését szolgáló rendezvény-e a gála?
- Esetleg a kettőnek elegye?
- Mit szolgál a szakmai beszélgetés ezeken az alkalmakon?
- Hogyan lehet a szakmai párbeszédet segíteni?
- Erre van-e szükség egyáltalán?
- Minőségi alapon történik-e a válogatás szándék szerint, vagy felmerülnek más szempontok is?

Én megyei zsűriként igyekeztem az érdekesen kísérletező, szegmenseiben újításra törekvő előadásokat to-
vábbjuttatni a regionális találkozókra. A gálán látottak alapján azt gondolom, hogy Debrecenbe leginkább a
stabil, egészében működő produkciók kerültek. Lehetséges, hogy a cél éppen ez, a hiányérzetem azzal kap-
csolatos, hogy nem látszik, van-e e mögött tudatosság.

Úgy gondolom, ezeket a kérdéseket (és nyilván számtalan másikat is) érdemes volna a szervezőknek végig-
gondolni ahhoz, hogy a találkozó és a gyermekszínjátzó fejlődési iránya egyértelművé váljon a résztve-
vőknek, a válogatóknak és a külső szemeknek egyaránt.

Hajós Zsuzsa

A zsűrizés kapcsán...

Szakmai vélemény

Nem teljesen értelmetlen, nem teljesen szakmai haszon nélküli a zsűrizés... Amiről itt szó lesz, arról nem
állítom, hogy *teljes mértékben* visszaadja a Weöres megyei és regionális találkozói után megtartott szakmai
megbeszélésekbe, azok szükségességébe vetett hitet, de azért elgondolkodtat.

Van olyan, hogy – arra alkalmas partnerre találva – az derül ki, hogy a szakmai beszélgetéseken elhang-
zottaknak igen is lehet pozitív hatása. Hogy a *zsűrivélemény* feldolgozása, és esetleg egyes elemek meg-

fontolása, netalántán elfogadása a következő fordulóra pozitív változást hozhat. Mondjuk, jó esetben, javul a játék.

Persze, ehhez – immanens módon, egy apró kitétel – nagyon erős feltételt szabunk az előző mondatokban: olyan ember kell hozzá, aki nem tekinti eleve ellenségnek azt, aki megnézi az előadását, és véleményt alkot róla. Olyan ember, aki a mindenkori zsűrit nem gonosztevők, ártó-rontó emberek gyülekezetének véli. Ez valóban rettenetesen nehéz, hiszen eleve rossz az alaphelyzet: hogy jön ő, idegen, ahhoz, hogy véleményt formáljon arról, ami nekem nagyon fontos, ami a *mi* közös munkánk gyümölcse... Ráadásul úgy, hogy nincs benne az alkotó folyamatban, vagyis kívülről nézi az egészet, egyetlen fáziskép alapján, nem látva a fejlődést (a történetét, az előadását, a gyereket, az enyémet), a változást, magát. És esetleg nem teljesen habzó örömmel teszi ezt.

A pozitív példa kapcsán mondhatnánk, hogy egyszeri esetről van szó, éppen emiatt nem szabad ezt a sikeres fejlődéstörténetet általánosítható tapasztalatnak gondolnunk, de – csupán logikai alapon – még ez sincs kizárva.

Így jártunk egy előadással idén, ami az országos fesztivál vége felé, az addigra már kellően megdolgozott (lelkileg felajzott, fizikailag teljesen elfárasztott, vagyis rendesen beavatott) fesztiválközönség előtt, bezúfolva egy füledt és meleg kamaraterembe, mindennek ellenére igen nagyon szólt: siker volt! A közönség végig, nagyjából az első pillanattól kezdve ment az előadással, és az előadás maga sem próbált leválni a nézőkről. A színjátszók csak olyanokat mondtak és tettek, amelyek eleve érdekelték a nézőket, és amelyek nem váltak érthetlenné, vagy éppen kellemetlenné a közönség számára.

Ez egy térszervezési fejlődéstörténet.

Az előző fordulóknál sem a darab tartalmi elemeivel volt itt gondja akárkinek is, hanem a formaiakkal. A megyeiről eleve csak ezüst minősítéssel ment tovább az előadás. Ez kis szakma: terjednek a hírek, hallottuk előre, gond van az előadással. Nos, a regionálison is bizalomjáték volt a zsűri részéről: a csoport és vezetője által kitermelt anyaggal továbbra sincs gond, hiszen az értékes és érdekes, de a rendezéstechnikai megoldatlanságok visszajelzése meglehetősen egyértelmű volt. Éppen hogy befért az előadás az országos fesztivál mezőnyébe, és mint utólag kiderült, a meghívás maga remek döntés volt.

Van ilyen...

Sajnos a fordítottja is *van*. Van olyan, amikor az országos fesztiválon bujdosik az ember fia-lánya, hogy a szakmabeliek véletlenül se kérdezhessenek rá, ki hívta meg az adott előadást. Tudjuk mindannyian, hogy a gyermekszínházi előadások minősége nagyon nehezen lőhető be, ha egyáltalán... Itt sokkal nagyobb a formaindózkodás, mint más területeken. De amikor óvatosan jönnek a „Mit láttál ebben értéknek, hogy javasoltad a meghívását?”, vagy hasonló jellegű kérdések, akkor már semmi nem úszható meg... (És a néző nem felejt, a szakmabeli néző biztosan nem. Ha nem rögtön teszi fel a kérdést, akkor pár óra elteltével, másnap stb. Olyan is előfordult már, hogy kb. egy év múlva, mert akkor találkoztunk újra.)

Az apropót jelentő előadás (adatai a fentiekben) egyébként most sincs a fejlődéstörténet végén: rendezője a szakmai megbeszélésen most is térhasználatával és az egyes díszletelemek alkalmazásával kapcsolatos kérdéseket kapott.

Színházi nyelv

Nem feszegettük a határait...

Mintha valami egyezményes rendszer lenne ebben, ami már helyből nem jó: mintha kialakult volna valami olyan, amit sokan ismernek, sokan beszélnek (persze, különböző szinteken). Amin bizalommal és artikuláltan lehet megszólalni – és mondani fontos dolgokat. Jó esetben a gyerekeknek is fontosakat. Valami olyasmi alakult ki, ami mintha kötelező is lenne. Azon és úgy kell beszélni...

A színházi nyelvet minden alkalommal el kell felejteni és újra kell alkotni. Minden nap meg kell újítani. Ehhez sokkal bátrabb kísérletezésre lenne szükség, mint amit idén láthattunk: lehet, hogy mindez részben visszacsatolható ahhoz, amit Hajós Zsuzsa is említ a 32-33. oldalon. Átszövegezve, de nem átértelmezve ez így hangzik: fontos és megválaszolendő kérdés, hogy mi a dolga az országos fesztiválnak, a kísérletező, újat kereső alkotó és csoportok bemutatása, vagy a kiforrott, „biztonságos” előadások felsorakoztatása megerősítése, egyben „kitüntetése”? Persze, az ilyen kérdésekre lehet más gondolati sémák mentén érvényes, vagy annak tűnő, egyébiránt kitérő válaszokat adni: az értékes pedagógiai munkát sejtető és színházilag érvényes előadások bemutatásával is megjelölhető az országos találkozó célja. (És ezt itt abba is hagyhatjuk: nem megyünk bele a fogalmak értelmezésébe, nem foglalkozunk például azzal, hogy mi számít színházilag érvényesnek...)

A kisepikához tartozó alkotások színre vitele a csoportos dramatizáláshoz sorolható eljárások valamelyikével, a kórus gyakori alkalmazása, szegény színházi beütésekkel (Jerzy Grotowski után szabadon), a játzók

csoportjára építve, minimális díszlettel és külső effekttel. Gyors (néha követhetetlen vagy éppen indokolatlan) szerep- és nyílt színi jelenetváltások. Lineáris idő- és történetkezelés...

A szerkesztett játék sztenderdjei mintha még régebbiek lennének: egyik évről a másikra jobbra csak azzal találkozunk, hogy egy rögzült (színházilag amint rögzül, máris halott) nyelven mások mondják el ugyanazokat az alkotásokat, avagy a nézőként alig-alig szerencsésebb esetben a már ismert nyelven mások más alkotásokat szólaltatnak meg. Más alkotásokat, de ugyanúgy.

Az életjátékok mintha jobban kínálnák a színháznyelvi kísérletezést vagy eleve kényszerítenék arra a gyermekszínházi területén alkotókat, hogy megkeressék az adott mondandót leginkább szolgáló színházi megoldásokat: és ott mintha nagyobb lenne a formai változatosság.

De az általános kép ettől még az, hogy valami hasonlót láthattunk tavaly is. És előtte is.

Annak a hatása, amit a vizualitás, a mozgás, a zene adhat, vagy amit az előbb említettekhez hasonlóan természetesnek tekinthetően az animált tárgy, a báb vagy a maszk használata jelenthet – nos, ezek sem jelennek meg elég erőteljesen, bár ösztönző erőként tagadhatatlanul ott van körülöttünk, benne a kultúránkban, épp úgy, mint a film.

A média hatása tagadhatatlanul jelen van a gyermekszínházi produktaiban: gyakran ad témát, illetve formai megoldásokat is vetít. Ha improvizációkból építkezik egy előadás, akkor a média nagy valószínűséggel „bejön” a gyerekek rögtönzései kapcsán, és a szerkesztési megoldásokban is érezteti hatását egyfajta (vagy éppen sokfajta) „tévés kultúra”.

És ami ma ennél sokkal erősebben van ott, mindkét fenti megközelítésben: az az internet világa, abból is főként a közösségi oldalak sajátos kultúrája, és kisebb részt az online számítógépes játékok világa. A „fészbukos” témaméreg erősen hívja fel a figyelmünket arra, hogy milyen szorosan a pillanathoz kötött a gyermekszínház, ha abban a gyerek élete is megjelenhet (és nem csak a klasszikus kultúra kiválasztott alkotásainak reprodukálására kényszerítjük a gyerekeinket). Amennyire – a visszajelzések alapján – nem igazán élvezhető (felvételtől) a gyermekszínház klasszikus alkotásai, kb. 20 év elteltével, a mai néző számára, hasonlóképpen nem értene semmit egyes előadásokból az, akinek mondjuk kimaradt az utóbbi 2-3 év számítógépes kultúrája, vagy abból csak a közösségi oldalak működése mint részterület.

(KL)

Az országos fesztiválra meghívott csoportok jegyzéke (a debreceni fellépésük sorrendjében):

PAFFF SZÍNPAD

Országh Kristóf Általános Iskola, Sirok
Szent Antal szerencséje
népmese alapján
csoportvezető-rendező: Rajnavölgyi Vilmos

PEGAZUS CSIKÓK

Avastetői Művészeti Iskola, Miskolc
Kőműves Kelemen
népballada nyomán
csoportvezető-rendező: Valaskáné Nagy Andrea

KŐRÖSISEK

Kertvárosi ÁMK Kőrösi Csoma Sándor Általános Iskola, Tatabánya
„Szösszenetek”
verses szerkesztett játék
csoportvezető-rendező: Kulcsár Nóra

IISZKOS12 GYERMEKSZÍNHÁZ CSOPORT

Arany János Általános Iskola, Kecskemét
Az ördög darálója
Parti Nagy Lajos azonos című műve nyomán
csoportvezető-rendező: Tóth Orsolya

PEMETEFŰ

Jerney János Általános Iskola, Szeged
Banyaságok
versválogatás
csoportvezető-rendező: Lovai Ágota

WEÖRES EGYES

Weöres Sándor Általános Iskola, Pápa, Magyarpolányi Művészeti Iskola
Tartunk hová
csoportvezető-rendező: Komáromi Sándor

CSILLAGOK

1. Lendvai Kétnyelvű Általános Iskola és Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Muravidék
Macskák
Hofi Géza és Koós János Macskaduett című műve alapján
csoportvezető-rendező: Koter Gizella

LAJTORJA CSOPORT

József Attila Közösségi Ház, Szabadszállás
20 perc
saját szövegek, a Bélgia együttes dalszövegei és Erdős Virág versének felhasználásával
csoportvezető-rendező: Török László

BENDEGÚZOK

Országh Kristóf Általános Iskola, Sirok
A fagyos király
az azonos című ballada nyomán
csoportvezető-rendező: Gál Zoltán

KINCSKERESŐ KÖLYKÖK

Kincskereső Dráma és Kézműves Műhely, Dusnok
A rátóti csikótojás
népmese nyomán
csoportvezető-rendező: Hodován Péter

FÓTI FIGURÁSOK

Németh Kálmán Általános Iskola és AMI, Fót
Semmi
Janne Teller azonos című műve alapján
átdolgozó: Kis Tibor és Majsai László
zene, mozgás: Jobbágy Kata
dal: Váczi Virág
csoportvezető-rendező: Kis Tibor

GURIGA SZÍNPAD

Bátyúi Művelődési Ház, Kárpátalja
A világ legbutább cirkusza
Karinthy Frigyes Tanár úr kérem című művéből
szerkesztette Kovácsné Lapu Mária
csoportvezető-rendező: Bagu Géza

ÖRDÖGFIÓKÁK

Fekete-Vörösmarty Általános Iskola és Gimnázium, Ajka, Magyarpolányi Művészeti Iskola
Ő és én
csoportvezető-rendező: Komáromi Sándor

DOMINÓ SZÍNJÁTSZÓ CSOPORT

Marczibányi Téri Művelődési Központ, Budapest
Emlék-más
csoportvezető-rendező: Montvai Hanna és Nyári Arnold

INÁRCSI SZÍNJÁTSZÓK

Múzsák AMI, Inárcs
Az emlékek őre
Lois Lowry műve alapján
zene: Illés Csaba
csoportvezető-rendező: Kovácsné Lapu Mária és Kovács Anna

FÓKUSZ GYERMEKSZÍNPAD

Dunaszerdahely, Csemadok Vámbéry Ármin Városi Szervezet és Városi Művelődési Központ, Felvidék
A kisködmön
népmese Arany László gyűjtése nyomán
csoportvezető-rendező: Jarábik Gabriella

NYÍRBÁTORI DIÁKSZÍNPAD

Nyírbátori Diákszínpad Egyesület
Adrian Mole, avagy egy 13 és 3/4 éves srác kinszenvedései
Sue Townsend A 13 és 3/4 éves Adrian Mole kinszenvedései című műve alapján
csoportvezető-rendező: Márton Ildikó

GUBANC SZÍNJÁTSZÓ CSOPORT

Marczibányi Téri Művelődési Központ, Budapest
Fullra a valóság!
csoportvezető-rendező: Milák Melinda és Sallai Ferenc

NEVENINCS (Nikola Đurković Általános Iskola,

Bácsfeketehegy, Vajdaság)
A schildai polgárok
Erich Kästner A schildai polgárok című műve alapján
csoportvezető-rendező: Pál Ilona

NÁNAI GARABONCIÁSOK

Várdomb-Alsónána Általános Iskola Alsónánai Tagintézménye
A mesék meséje, ahogyan mi látjuk
Kányádi Sándor műve nyomán
csoportvezető-rendező: Kollárné Kuris Piroska és Orcskai Marianna

VÁNYAI KÓPÉK

Ványai Ambrus Általános Iskola és Kádár Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola, Dévaványa
Hófehérke és a hét törpe
a Grimm-fivérek meséje alapján
csoportvezető-rendező: Boldis Julianna

PIMASZ KAMASZ

Rózsavölgyi Márk AMI, Balassagyarmat
Szalem és a szög
arab népmese nyomán
csoportvezető-rendező: Bileczné Nyiregyházi Ágnes

TURBÓ CSIGA

Beszédes József Általános Iskola, Siófok
Liombruno
olasz népmese alapján
csoportvezető-rendező: Takács Tünde

MÁKVIRÁGOK

Zichy Jenő Általános Iskola, Sárszentmihály
Az árgyélusát!
a Tündérszép Ilona és Árgyélus című népmese alapján
csoportvezető-rendező: Bozai Éva

TINITANODA

Eck Imre Alapfokú Művészeti Iskola, Pécs
„De szeretnék gazdag lenni”
szerkesztett műsor József Attila verseiből
csoportvezető-rendező: Bagossy László

FAPIHE (Bag)

Szerelmek és más szívózáások
csoportvezető-rendező: Szivák-Tóth Viktor

NEM ART SZÍNJÁTSZÓ CSOPORT

Weöres Sándor Általános Iskola, Pápa
Sok hűhó
Shakespeare Sok hűhó semmiért című műve nyomán
csoportvezető-rendező: Tegyi Tibor

Az országos fesztivál szervezői

Szakall Judit
Topor Rita
Kondás Réka

Támogatóink

Debrecen Város Önkormányzatának Polgármesteri Hivatala
Nemzeti Kulturális Alap
Emberi Erőforrások Minisztériuma